

شرح آیات مشکل انوری ابوالحسن حسین فراهانی

(قرن)

باندازه ۹۵ x ۱۷۰ - جلد ساغری مشکي ترفیح و سر ترفیح بریده
خبري طلا پوش لولادار، اندرون تیماج سرخ بغدادی - کاغذ دولت
آبادی جدول زرین - عنوانها بشنگرف - دو صفحه اول و دو صفحه
در سیاه ، متن وحاشیه بین سطور طلا اندازی نقش ، حاشیه حکاکی
خوش - دو سر لوح سذهب مرصع عالی - ۳۸۸ صفحه ، هر صفحه ۱۷
سطر ، هر سطر ۴۸ سینیمتر - خط نسخ کتابت خفی خوش - رقم زینتی
شیرازی - تاریخ تحریر سال ۱۰۴۰ . (شماره ۳۵۶)

شارح کتاب را بر دو جزه نهاده است : شرح آیات قصاید -
مقطعات و در مقدمه قصاید دارد :

آغاز : « سپاسی که از روی گواهی خرد بر ذمه خانواده اسکان لازم
است آنست که ... و بعد خامه جهان نورد این کوشه نشین بساط
سخن ابوالحسن با آنکه بر مرکب بنان سواره بود ، حیاحت اقلیم خیل
نمود ... شرح دیوان ... حکیم ابوحدالدین انوری ... ارمغان
دارد ... و شرح آیات مشکله قناعت نمود و بعد از فراغ از شرح آیات
مفصله تفسیر لغات مشکله آیات غیر مشروحه در هر مقام نمود به ترتیب
طبیعی آن آیات ... »

در پایان قصاید : « ... اینست آنچه در شرح قصاید بر زبان
قلم آمد توقع ... آنست که چون اول تألیفی است که در اوایل سن
توجه به ترتیب آن گماشته و بواسطه بعضی سوانح که لازمه ابام جوانیست ،
فرصت تلفصص و اکتشاف و عرض کردن بر یاران صاحب انصاف

نداشته ام... خطاهای این قهرکثیر الخطا را بذیل اصلاح ببوشند...
 وقد فرغ من تسويد هذا الشرح الشريف على يد العبد... این شرف الدین
 حسن زین العابدین الشهیر بزیناء الشیرازی فی وقت الظهر بوم السبت
 ست ربيع الاول سنة اثنان و عشرين و الف هجرية... »

در آغاز شرح مقطعات : * ... و بعد شیرازه بند دختر حیرانی
 ابوالحسن الحسین انرا هائی را فرار داد خاطر چندان بود... »
 پایان نسخه :

«... فرخی شاعریمت معروف از سیستان . تمام شد شرح
 مقطعات مبارکی و فرخی . قد وقع الفراغ من استنساخه فی وقت الظهري
 يوم السبت ثاني عشر رمضان المبارك سنة احدى و عشرين و الف . اقل
 خلق الله زيناء الشيرازی . »

در بعضی صفحات بخط کاتب نسخه حواشی است که بدنبال آن
 نوشته است : «مته سلمه الله »

در زمان سلطنت محمد شاه قاجار بکتابخانه وارد شده و پشت
 صفحه آخر سهر عظیم اویام جمع : « نگین بخش ملوک ترک و تازی ملوک
 سلطان محمد شاه غازی ۱۲۴۵ ه که ظاهراً دورقم آخر تاریخ ۴۵ باشند)
 بسال ۱۲۷۴ و ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته در حاشیه
 صفحه اول سهر او است .

(۳۳۸)

دیوانی

ظهیر الدین (ابولفضل طاهر بن محمد قاریایی)

باندازه ۱۳۵ × ۲۳۲ - جلد میشن عنابی ثریح و سر ثریح بریده
 سوخت تحریر مذهب زمینه لاجوردی، اندرون تیماج تریاکمی بریده سوخت

معرق مذهب زمینہ لاجوردی عالی اندکی ریختہ ۔ کاغذ قلمیہ اصغرانی
 شکری چھوٹا زمین متن زرقشان شہر ۔ جای مرمتیہا بہاشر ۔ دو صفحہ
 اول متن و حاشیہ مذهب برصیح لاجوردی عالی کہ در میان ہر صفحہ
 چہار مصراع از متن کتاب نوشتہ شدہ است ۔ ۲۲۸ صفحہ ، ہر صفحہ
 ۱۰ مصرعہ ہر سطر یکے بیت ، ۶۸۰ میلیمتر ۔ خط نستعلیق کثارت خفی
 خوش ۔ بدون رقم (احتمالاً بخط سیدنا محمد نور) و تاریخ تحریر
 (قون ۔ ۱۰) (شماره ۳۶)

نسخہ آب اتادہ و رطوبت دیدہ ست ،

نسخہ مشتعل است بر : قباہد ۔ مضعفات ۔ ریاضات ،

آغاز :

« خدا بیگان جهان شہرینار روی زمین

توئی کہ قدر تو بر چرخ پایگہ دارد

پایان :

« در دوستی تو کوری دشمن را چون حالت توأم صبرہ بر آب فکنندہ

نسخہ در حدود سال ۱۰۰۰ در تملک مرادخان بن محمد شریف

تہریزی بودہ و بسال ۱۶۳۲ از عرض فتحعلیشاہ گذشتہ و باذی صفحہ

اول نام او روی دس زر بہاھی در تونجی نوشتہ شدہ بسال ۱۰۸۶

از عرض ناصر الدین شاہ گذشتہ و پشت صفحہ اول میر او را دارد .

(۳۶۹)

ظہیر قاریابی

یاندازہ ۱۲ × ۲۰۵ ۔ جلد شہاج ہشمی تریج و مر تریج منگہ

کبار فرمز ۔ کاغذ بیخارانی چھوٹا زمین ۔ یک مرلوح مذهب متوسط

فهرسوده - ۲۰۸ صفحه عربی صحنه ۱۷ سطر، هر سطر یک بیت و ۷ میلیمتر
خط نستعلیق کتابت تحریر متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن
۱۱) (شماره ۳۰۸۷)

نسخه مشتمل است بر: فبایند و تقضات و عزلیات و رباعیات
ورق ۸۷ نونوس و بعضی صفحات و جالی شده و فهرست قطعات
اشعار در ۸ صفحه جدیداً نوشته و آغاز کتاب الحاق شده است .
آغاز:

« سپیده دم که شنیدم محرم سرای سرور
شنیدم آیت تو بوا ای الله از لب حور »
باین :

« ساخط... بس تو رو به کرد قد گرتوسگ نفس را بفرمان نشوی »
« تعنا ان کتاب بچون الله ان ملک الوهاب »
شست صفحه اول مهر و نیمه ندری مظفراندین شاه را دارد .

(۳۴۰)

و

خاقانی (افضل الدین ابوبدیل ابراهیم بن ابوالحسن علی شروانی)

بالندازه ۱۷ x ۲۶ - جلد روغنی خوش بوم لیموشی گل و بوده
نفسی - حاشیه بوم سرخ گل ریزه نفاشی ، اندرون بوم سرخ گل ترگس
و مسکوفد کاشخ بخارانی دو جدول زرین - دو صفحه اول لحنکی و یک
سرفصل و یک ساروح یونه اندازی مذهب متوسط - دو صفحه آخر متن
و حاشیه یونه اندازی مذهب - جای عنوانها بیاض ۵۸۰ صفحه ،
هر صفحه ۱۴ سطر ، هر سطر یک بیت ۹۷ میلیمتر در متن و ۲۰ مصراع

در حاشیه - عطف متن نستعلیق کتابت و حاشیه کتابت خفی متوسط
بدون رقم بتاریخ تحریر ۱۰۰۶ (شماره ۲۹۹)

نسخه مشتمل است بر تحفة العراقین (که در حاشیه نوشته شده)
و دیوان شعر که در متن و دنباله دیوان در حاشیه نوشته شده است :

دیوان

که مشتمل است بر : قصاید - مقطعات -

غزلیات - ترکیبات

آغاز :

« مراد دل بپر تعلیم است و من طفل زبان دانش

دم تسلیم سر عشر و صر زانو دبستانش

پایان :

« هم رفیع سلک سرمد یاد عمر او جو عقل

کز رضاع مکرمت جان را ریبش یافتم »

« تم الکتاب فی سنة ۶ »

تحفة العراقین

آغاز و دیباچه مشهور : « خیر ما اتمم امره بحیاله کلمة العجز

... اما بعد این تحفه تذکرة است بل ببصره عقلائی وقت ازین بعنوان

الهی که در بیمارستان گیتی سنجوس آفرینش است ... »

پایان دیباچه . * ... دانند که بانصاف گفتیم ... منم تسلماً

کثیراً کنبراً »

آغاز ستوبی :

« ما یم نظارگان غمناک
زمن حنه سبز و بهره خالک »

پایان مشوی :

«زنش از آن در کمی بدید شود
نر زینان مگی بلید شود»

« تمام شد کتاب تحفة العراقین بتاریخ شهر ربیع الآخر سنه ست

و الف ۶۰۰۶

بسال ۱۲۸۴ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه اول

مهر نورا دارد.

(۲۴۱)

کلیات

مخاقاتی

باندازه ۱۵۵ x ۲۵۷ - جلد تیساج مشکی حاشیه منگنه مذهب

جدید - کلام اصیغائی دو جدول زرین - عنوانها یزر و شنگرف - صفحه

اول موجود متن و حاشیه بین السطور طلال اندازی منقش دسته لچکی

و تسمه مربع - ۷،۷ صفحه ۱ هر صفحه ۱۲ سطر، هر سطر یک کبیرت

۷۳ بلیتر در متن و ۲۴ بصراع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت جلی

خوش - رقم معجزی بزادی - تاریخ تحریر ۱۰۰۹ - صفحه اول ساقط

و از صفحه ۲۱ تا ۲۵ نو نویس (شماره ۲۹۸)

نسخه مشتمل است بر دیوان و تحفة العراقین

هشتمل است بر: قصاید، مقطعات، غزلیات، ترکیبات

رباعیات

آغاز موجود :

« هنوزم عقل چون طفلان سر بازبجه سی دارد

که ابن نارنج گون حقه بازی لرد حیرانش

پایان :

« در بازاری که جان ز من دل ز تو برد
چون بیع بسر ثروت جان باز لوست »

تحفة العراقین

آغاز و انجام مانند نسخه پیش در پایان اضافه دارد : « فرغ من
تسويد هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في رجب سنة ۱۰۰۹ هـ .
سوده ، مالکة ابن شمس الذين محمد معجزی الیزدی . »
سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه
اول مهر او را دارد .

(۳۴۲)

ت

خاقانی

یاندازه ۱۹۰ x ۳۱۰ - جلد تیساج یشمی تریج و سر تریج بشکته ،
عمل محمد ناصر ، اندرون پارچه بخارائی - کاشه بخارائی نخودی
و قهوه‌ای متن زلفشان جدول زرین - عنوانها بشکرف و لاجورد و سیو
۲ سر لوح مذهب مرصع خوش - ۵۵۸ صفحه ، هر صفحه ۱۸ سطر ،
هر سطر ۳ مصراع ۱۰۵ میلیمتر - در صفحه اول فهرست عنوانهای کنیات
نوشته و بکناب افزوده شده است و صفحه اول متن تحفة العراقین
عنوانهای تحفة العراقین بقلم دو دانگ خوش کاتب نسخه بزور لاجورد
نوشته شده است - خط نستعلیق کتابت خوش - رقم شونخی بخارائی -
تاریخ تحریر سال ۱۷ - ۱۰۱۵ - بعضی صفحات ساقط و نسخه مشوش
تضعیف شده است . (شماره ۳۰۰)

نسخه مشتمل است بر - تحفة العراقيين وديوان باين ترتيب :

تحفة العراقيين

آغاز مانند نسخه پيش

بايان :

« ابن دعوت را بگواه تهليل آيين آيين كسناد جبريل »

« قد تمت النسخة اللطيفة النقية الموسومة بتحفة العراقيين وهدية
المخاطبين المنسوب الي حسان العجم . سبحان المعاني افضل الدين خاتاني
الشرواني ، نورالله مرقد و بردالله مضعجه في اواخر شهر شعبان العظم
سنه ١٠١٥ الف وخمسة عشر من الهجرة النبوية عليه اكمل التسليمات
على يد الضعيف المعتصم بحبل الله الباري محمد لطيف المشهور بشوخي
البغاري سترالله خطبات ارقامه . »

هشتمت بر قصايد - تركيبات - مقطعات -

غزليات - رباعيات

آغاز مانند نسخه شماره ٧٩٩

« گر بر سر خصمان که نه مردند و نه زن

مردوش زنان بر نکند مرد نیم . »

بايان :

« لسوده »

« اين نسخه که هست در کتاب طبع ماني از سکرست ... | محرر سده |
تاريخ سواد او رقم زد شوخي اعجاز مسيحاى دم خاتاني »
« سوده العبد الضعيف المعتصم بحبل الله الباري محمد لطيف

المشهور بشوخی البخاری فی اواسط رجب المرجب ۱۰۱۷ سترافته
 خطیبات ارقامه . « پشت صفحه اول نوشته اند و در بخارا بدست آمد .
 در تاریخ ذی الحجّه در سده ۱۰۲۲ « و بسال ۱۲۸۲ و ۱۳۰۱ از عرض
 گذشته است .

(۳۴۳)

کلیات

خاقانی

با اندازه ۲۳ × ۳۶۲ جلد تیماج مشکمی ترفیح و سرترنج بریده
 متنگنه طلابوش ، اندرون تیماج ختائی ساده - صفحات بتن و حاشیه ،
 کاغذ بتن قطعه ختائی ، حاشیه کشمیری جدول زرین - ۷
 سرنوح مزدوج مذهب مرصع ممتاز - ۳۸۵ صفحه هر صفحه ۲۵ سطر ،
 هر سطر دو بیت ، ۱۴۰ بیلیمتر - خط نستعلیق کتابت خوش - رقم
 فخرالدین علی بخاری - تاریخ (قرن ۱۱) (شماره ۲۹۶) نسخه
 در عتق جزو متمادز تنظیم شده است بدینفرار :

تحفة العواقین

آغاز :

« مائیم نظارگان عمتاک زین حنه سبز و مهره خاک »

پایان :

« این دعوت رایگاه تهلیل آسین آمین کناد جبرئیل »

« حسب الحکم بندگان حضرت خلافت بنهای ظن الملهی

خسرو خسروان خراخ آفانی جهان افروز نه طاق رفعت آرای اورنک
 سر افرازی جلال الدین محمد اکبر پادشاه غازی خاندان الله ملکه و سلطانان
 و ابد اقباله و دولته وحشمته ، کمترین بندگان درگاه فخرالدین

عینی ابن حاجی محمد البخاری عفرالله ذنوبهما وسترعیوبهما تجویزیافت
در دارالخلافة آکره . »

قصاید

آغاز :

« دل من بپر تعلیم است و من طفل زبان دانش
دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش »

پایان :

« یمان بدولت جاوید تا بحرمت تو زبانه زی حرم خرمی دهد یارم »
ترکیبات

آغاز :

« خنده سر پهر زد دم صبح انصوح حریف محرم صبح »

پایان :

« چون مبارکیاد گویم روز او را نیک من
کاسمان آمین کنه وقت مبارکیاد من »

« تمام شد ترجیع بند »

مراثی

آغاز :

« ای دل ز دام گنغن تن درگذشتن است
ای دل بیام گلشن جان برگزشتن است »

پایان :

« شاهی خدا پراست که حکم این چنین کند
او را بدو نمود که ساهی چنین کنی »

« تمام شد مرثیه »

غزلیات

آغاز:

« ای قوی دل برقیع الدوجات وزیرامت بجهان داده برات »

پایان:

« گر بمن دندان کردند سفید این هنرست

سکاول و آخر دندان کسان را شایم »

« تمت غزلیات »

رباعیات

آغاز:

« من که خافانیم آزاد دلم که خرد قاید رایست مرا »

پایان:

« تو بختی بمان کز بقای تو اورا درین بیشه کس ناپندان در برابر »

رباعیات

آغاز:

« این چرخ بد آئین نه نکو می گردد

وز عمر کهن حادثه نو میگردد »

پایان:

« از جور تو جان رفت تو سانی و دلم

من ترك تو گفته ام تو دانی و دلم »

« نعت هذه رباعیات - تم »

تذهیبات زیبای ممتاز این نسخه ظاهراً بدست خواجده یاقوت

سذهب شده است که در پشت صفحه اول در گوشه ای نوشته شده است:

« عمل خواجده یاقوت ۷ ماه آبان »

چنانکه گذشت ، نسخه یاسر اکبر پادشاه هندوستان کتابت شده و از زمان سلطنت اکبر پادشاه و دوره سلطنت شاه جهان و عالمگیر پانزده بار از عرض گذشته است . در حدود سال ۱۱۴۴ نسخه در تملاک محمد علی بن محمد مؤمن نامی بوده و بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام این پادشاه بسفیدآب روی متن زر در نثر نجیبی نوشته شده است . بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه اول مهر او است .

(۳۴۴)

خاقانی

باندازه ۲۸۸×۱۸۰- جلد مقوای روغنی خوش بوم زرنگ زیتونی
 تریج و سر تریج و گوشه گل و بوته نقاشی ، حاشیه یار یک یک بوم مشکی
 مذهب ، اندرون سرخ ماده - صفحات تعمیر شده و متن و حاشیه -
 عنوانها بشنگرف - کاغذ متن یغارائی و حاشیه قسمتی جدول و دکمه زرین
 دو صفحه اول متن و حاشیه بین السطور طلا اندازی ، حاشیه بوته اندازی
 مذهب منتش - یک سر لوح مزدوج مذهب مرصع خوش که در یک
 کتیبه آن روی متن زر « پسمله » نوشته شده است - ۷۳۷ صفحه ،
 هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت ۹۶ سیلیمتر - خط نستعلیق
 کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱) (شماره ۱۲۱۵۰)
 « صفحه اول نو نویس و از آخر لاقول یک ورق ساقط است
 و حواشی مشحون از توضیحات و یاد داشتهاست که شاید بخط کتاب
 پنج صفحه اول باشد ، جز این یاد داشتها توضیحات دیگری بخط کتاب
 دیگر است که با احتمال قوی از افادات فرهاد میرزا بعتمدالدوله

است، همچنانکه ظاهراً متعلق بوی بوده و بحسب معمول خود در پشت صفحه اول این معنی را نوشته بوده است و بعد آنرا محو کرده اند.

نسخه مشتمل بر: قصاید - مرثی - ترکیبات - غزلیات - مقطعات - رباعیات .

آغاز:

« مرادل پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش

دم تسلیم بر عشر و سر زانو دبستانش »

پایان موجود :

« آنرا که زدم دم مسیحا بخیزد آخر بچه زهره تب درو آویزد »
کیفیت ورود نسخه بکتابخانه معلوم نیست و یادداشتها را محو کرده اند.

(۳۴۵)

خاقانی

باندازه ۱۹۵ × ۳۲۰ - جلد ساعری، مشکی ساده، اندرون تیماج
حنائی - کاغذ سمرقندی، جدول زرین و عنوانها بشمنگرف - دو صفحه
اول و دو موضع در درج کتاب متن و حاشیه بین السطور بویته اندازی
مذهب - ۳ سرلوح مزدوج مذهب لاجوردی خوش که در کتیبه آنها
روی متن زر بخت رفاع خوش سفیداب تحریر عنوان نوشته شده است
۵۷۴ صفحه، هر صفحه ۱۹ سطر، هر سطر بک بیت ۱۳۵ میلیمتر -
خط نستعلیق نیم دو دانگ متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر موجود
سال ۹۵۰ - (شماره ۲۹۵) صفحه آخر نو نویس است، ولی بنظر

پیرسد که از روی صفحه اصل که مندرس بوده عیناً استنساخ شده است

نسخه مشتمل است بر: قصاید - مراثی - ترکیبات - مقطعات - غزلیات - و فاقد رباعیات است .

آغاز :

« دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانم
دم تسلیم سر ششم و سر زانو دهستانش »

پایان :

« بر سر سبیل خط تو چنانک
آهوان در طراز می غلظم »
« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی مائة عشر شهراً صفر المظفر
فی شهر سنه تسع مائة و خمسين »

نسخه پسال ۱۲۲۴ در تملک محمد ولی میرزا فرزند فتحعلیشاه
بوده است و پسال ۱۲۸۳ از عرض ناهورالدین شاه گذشته است و در
پالای سرلوح اول بهر او را دارد .

(۳۴۶)

خاقانی

دیوان

با اندازه ۱۷۰ × ۲۹ - جلد تیماج مشکى نرنج و سر نرنج و گوشه
سنگه، اندرون تیماج سرخ نرنج و سر نرنج بریده طلا کشیده ساده. کاغذ
اصفهانى جدول زرین - عنوانها یشنگرف یک سر لوح مذهب لاجوردی
خوش - ۸ = ۸ صفحه ۲ هر صفحه ۱۷ سطر یک بیت . ۹ میلیمتر و خط
نستعلیق کتابت چلی متوسط - رقم معزالدین حسین ننگری - تاریخ
تحریر سال ۱۰۱۹ (شماره ۳۰۲)

نسخه مشتمل است بر: قصاید - سرایی - ترکیبات - منطحات -
عزلیات - رباعیات .

آغاز:

« دلا از جان چه برخیزد بکمی جوانی جانان شو
بلائی عشق او گردوست داری دشمن جان شو .

بایان :

« هر چند بناخوشی فتادی خوش باشی

بندار درین روز نژادی خوش باشی

« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب . كتبه العبد المعزالدین
حسین لشکری الفاسیه . تحریراً بتاريخ شهر صفر ختم بالخیرو والظفر
سنه ۱۰۱۹ هـ »

سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول
نام او بسفیداب روی متن زر در تونجی نوشته شده است - سال ۱۲۸۲
از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه اول بهر او را دارد .

(۳۴۷)

نسخه العراقین

خاقانی

بندازه ۱۴۵ x ۲۴۵ - جلد ساغری مشکی حاشیه مذهب ،
اندرون تمساج هنائی ساده - کاغذ اصفهانی آبی متن زرشکانی عبار -
صفحه ها تماماً متن و حاشیه ، حاشیه شعیر سازی مذهب عالی و بین
مصرعها تسیمه مذهب - دو صفحه اول و دو صفحه آخر بین مصرعها
نسخه مذهب مرجع ، حاشیه میناتور میاه قلم ممتاز تصویر اشخاص
پشویه رضای عباسی - عنوانها بسفیداب و لاجورد روی زمینه زرنوخته

شده و سرسخنها عموماً مذهب برصع - بکک سر لوح مزدوج مذهب برصع ممتاز که در کتیبه آن بخط کوفی تزئین یقیناً منیاداب نوشته شده است : « الله ولا سواه » - ۱۵۸ صفحه ، هر صفحه ۱۳ سطر ، هر سطر بکک بیت ۷۰ میلیتر - خط نستعلیق کتابت عالی - رقم معروضه (و با احتمال قوی بخط شاه فاسی) - تاریخ تحریر سال ۱۰۱۵ - آخر صفحه متن کتاب یدو لوح مذهب برصع باریک تمام میشود . (شماره ۱۲۲۲۵) .

آغاز :

« ما لیم نظارگان غمناک زمین حقه سبز و سهره خاک »
پایان :

« این دعوت را بگناه تهلیل آمین آسین کناد جبریل »
تمت الكتاب بعون انعامک انوهاب فی عمره شهر ذی حجه
۱۰۱۵ . کتبه العبد . . . »

بتاریخ ۱۳۳۸ هجری قمری از کتابدار امیری کتابخانه مسترد شده است کیفیت ورود آن بکتابخانه معلوم نیست و یاد داشتها را معروض کردیم .

(۲۴۸)

صوفی

خاقانی

باندازه ۱۵۵ x ۲۴۸ - جلد تیماج لاجوردی حاشیه منگنه مذهب - صفحات متن و حاشیه شده : کاغذ متن سمرقندی نخودی زردشان و حواشی قطعه انوار - حاشیه ها عکاسی ساده قدیم و بعضی

عکاسی مذهب - سه صفحه آخر بین السطور طلا کشیده - عنوانها بشنگرف - یک سر لوح مذهب مرصع خوش - ۲۶۹ صفحه ، هر صفحه ۱۲ سطر ، هر سطر یک بیت ۶۵ میلیتر - خط نستعلیق کتابت خفی خوش - رقم محمد بن ملا میر - تاریخ تحریر سال ۱۰۳۵ . (شماره ۳۰۳) .

آغاز و پایان متن مانند شماره ۱۲۲۲۰ در پایان اضافه دارد :
 « تمت الكتاب بعنايت الملكة الكريمة الوهاب في الشهر سنة ۱۰۳۵
 كتبه العبد المذنب الراجي محمد بن ملا مير الحسيني الاسنادي غفر
 ذنوبه وبشر عيوبه »

سال ۱۱۷۱ و سال ۱۳۲۲ از عرض کتابخانه گذشته است .

(۳۴۹)

خاقانی

باندازه ۱۲۷ x ۲۰۰ - جلد روغنی خوش بوم زیتونی زرد گل و پرتو نقاشی اندرون بوم سرخ بوته گل نرگس و شکوفه ، حاشیه باریکه مشکی - کاغذ اصنهائی قبائی متن زلفشان عبار جدول و کمند زرین - عنوانها سرخی - دو صفحه اول متن و حاشیه بین السطور طلا اندازی حاشیه دندلموشی مذهب - یک سر لوح و یک سر سخن مذهب مرصع خوش که در کتیبه سر لوح بسمله نوشته شده است - بالای صفحه دوم نام محمد شاه قاجار در نیم قرنجی روی متن زو سرخی نوشته شده است - ۲۱۴ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت - خط نستعلیق نیم دو دانگ عالی - رقم محمد رضای خوئی - تاریخ تحریر ۱۲۶۳ (شماره ۳۰۱) .

آغاز و پایان متن ، مانند نسخه پیش ، در پایان اضافه دارد ؛
 « حسب الامر ... السلطان محمد شاه غازی ... تحریر یافت فی شهر
 ربیع الاول سنه ۱۲۶۳ . کتبه اقل خاله زادان دولت جاوید بنیان
 محمد رضا ابن مرحوم آقا محمد جعفر سیناساز شمرانش ذنوبها . »
 سال ۱۲۸۲ از عرض ناصراندین شاه گذشته و پشت صفحه اول
 مهر او را دارد .

(۳۰)

مقتضیه

خاقاتی

باندازه ۱۸۰ × ۲۹۰ - جلد مقوای ابره زری گل دار ، آستر
 کاغذ سورمه‌ای - صفحات قطعه سازی ، کاغذ متن دولت آبادی نخودی
 حاشیه اصفهانی زرفشان که هر صفحه سه جدول زرین و یک کمنه
 و یک حاشیه لاجوردی بفته مذهب دارد - بین اسطور تماماً طلا اندازی -
 یک مرفصل و یک سر لوح مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی
 متن زر یا تزیج عنوان کتاب نوشته شده و در آخر نسخه یک تزیج
 مذهب مرصع عالی دارد - ۳۳ صفحه هر صفحه ۱۲ سطر ، هر سطر
 یک بیت - مهلمتر - خط نستعلیق کتابت خیلی عالی - رقم عبدالرشید
 دبلی - بدون تاریخ (قرن ۱۰) (شماره ۳۰۵)
 آغاز : مانند نسخه پیش .
 پایان :

« نور الاتوار در برش باد رب الارباب یاورش باد ،
 « کتبه المذنب عبدالرشید »

سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در بالای صفحه اول

نام او روی متن نزد نیمترتجی نوشته شده و بسال ۱۲۸۲ از عرض
ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه اول مهر او را دارد .

(۴۱)

فلکی (نجوم الدین ابوالنظام محمد شیروانی)

(۴۲ ، ۴۳)

باندازه ۹ × ۱۴۴ - جلد تیماج دولائی ایره یشمی معانی
و اندرون حنائی - مقلعات متن و حاشیه ، کاعنه متن خانبانخ ؛
حاشیه چهار بغل اصغیاتی جدول زرین و کسند جای عنونیه بیاض -
بک سرفصل مذهب سر صبح بخوش - ۸۶ صفحه ، هر صفحه ۱۳ سطر ،
هر سطر یک بیت ، ۵۶ میلیمتر - خط نستعلیق کتایت خلقی مقیمط -
بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن دهم) - از آخر لاقبل بک ورق حافظ
است و نسخه دنباله کتابی بوده است که در پشت صفحه اول نوشته
شده است بعد از پیدا کردن تمام دیوان تمامی ۶۰۰۰۰ قتی اشعار را
انتخاب نموده درین اوراق خوانده شد . . . اما وقت حکیم در شهروز
سنه سبع و تسعین و خمسائه اتفاق افتاد و در دارالاسکک سماخی
: بقولست رحمه الله علیه ((شماره ۴۴)

به نسخه مشتمل است بر : فصاید - غزلیات - مقلعات - رباعیات

آغاز :

۵ سپهر بجاد و معانی محیط نطقه عالم

جهان جود و معرفت چراغ دوده آدم x

پایان موجود :

در همه که بدین رنج یامین نواخت

نه یافته گام رفتیم باید ساخت

سال ۱۲۸۲ از عرقن ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه
اول مهر او را دارد.

(۳۵۲)

مجموعه

نظامی (نظام‌الدین الیاس بن یوسف بن زکی
مؤید گنجه‌ای)
(م ۵۹۹)

باندازه ۱۸۵ × ۲۹۵ - چند تیپاج یشمی تریج و سر تریج پریده
سنگنه زیننه زرگل برجسته سرخ - صفحات متن وحاشیه و مرمت شده،
کاغذ متن خالیانغ حاشیه قرنگی نخودی آهار دهنده کشیده جدول
و کمنه زرین - عنوانها بنم زر - ۶ سرلوح مذهب عالی که در هر یک
عنوان هر مثنوی بخط رقاع خوش بزر نوشته شده (جز مثنوی اول که
عنوان آن بخط نستعلیق و او نویسنده است) - ۶۸۶ صفحه ، هر صفحه
۲ سطر ، هر سطر دو بیت ، ۱۱۰ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خطی
قدیم - بدون رقم و تاریخ تحریر (نیمه اول قرن نهم) . (شماره ۵۵۸)
نسخه مشتمل است بر : مخزن الاسرار - خسرو شیرین - لهنی و
مجنون - هفت پیکر - شرف نامه - اقبال نامه

آغاز :

بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم »

پایان :

« برو باد فرخنده چون نام من ز آغاز او تا به انجام من »
« چون نظر التفات ... سید محمد بن ... حاجی سید احمد

طهرانی ... بر صفحات این کتاب ... افتاده ابتدا و انتهای آنرا ...
 نا پیدا یافته ، این بی بضاعت را احضار و امر بنسختن کتاب مذکور
 نموده تا تمامی آنرا حقیق بتوان یادگار تحریر نمود ... بتاريخ ۷ شهر
 جمیدی الاخر سنه ۱۲۵۰ . حرر العبد الضعیف علی اصغر همدانی
 ابن مرحوم حاجی میرزا محمد همدانی غفرالله ذنوبه . »

چنانکه گذشت نسخه ناقص و فرسوده بوده و در تاریخ مذکور
 تعمیر و بخط علی اصغر همدانی تکمیل شده است - اوراق نو نویسی
 از صفحه ۶۴ تا آخر نسخه است .

سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته است .

(۳۵۳)

مجموعه

نظاهی

باندازه ۱۹۰ x ۳۱ جلد ساعری مشکی تریج و سر تریج و گوشه
 بریده ضربی میناسازی زمینه زر ، اندرون تیماج ساده حنائی - کاغذ
 سمرقندی جدول و کمند زرین - عنوانها بخط رفاع نیمه دو دانگ خوش
 بزر تحریردار در سر سخنهای بوته اندازی مذهب نوشته شده است -
 پشت ورق اول و آخر بک صفحه متن و حاشیه متن تصاویر طاووس
 و دیگر پرندگان و درخت و بوته و گن و شکوفه بطرز زیبایی نذهیب
 شده و حاشیه بوته اندازی مذهب عالی است و در میان این صفحه
 یک تریج مذهب لاجوردی است و در مقابل این دو صفحه بک ورق
 تپچی شده بسیار دقیق بنقش نذهیب صفحه مقابل دارد و این فطامی
 کار حاجی ابراهیم بن محمد است - دو صفحه اول کتاب متن و حاشیه
 مذهب برص لاجوردی عالی که در میان هر صفحه متن است از آغاز

مغزین الاسرار نوشته و بین السطور طلا اندازی منقش است - دو صفحه
 بعد متن و حاشیه بین السطور طلا اندازی حاشیه بوته اندازی مذهب
 منقش است - دو صفحه آغاز هر مثنوی متن و حاشیه بین السطور طلا
 اندازی . حاشیه بوته اندازی مذهب منقش و یک سر لوح مذهب
 لاجوردی عالی دارد که عنوان هر مثنوی بخط رقاع بسفیداب روی
 متن زر در سر لوح نوشته شده و مجموع سر لوحها پنج است - ۶۹۸
 صفحه ؛ هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر دو بیت ۱۱۲ میلمتر - خط
 نستعلیق کتابت خوش رقم منعم الدین اوحدی شیرازی - تاریخ تحریر
 سال ۸۹۷ . (شماره ۵۵۹)

نسخه چنین تقسیم شده است : مغزین الاسرار - خسرو شیرین -
 نیلی و مجنون - همت پیکر - اسکندر نامه - اقبال نامه آمکندری
 آغاز : مانند نسخه پیش
 پایان :

« ووند، رهی زن که بر رود ساز چو عمر شه آن راه باشد دراز »
 « تم الکتاب .. عنی یدی العید .. منعم الدین اوحدی فی خامس
 شهر ذی الحجه الحرام سنه سبع و تسعين و ثمانمائة الهجرية و صلی الله
 علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرين » نسخه مورد مطالعه محمد کاظم
 واثق و شاید ابتدا متعلق بپوی بوده و مغزین الاسرار آن مشحون است
 از توضیحات و حواشی او که بخط شکسته خطی شیوا بسری نوشته است
 و در یک مورد چنین دارد: « حرره و شرحه محمد کاظم الواله الاصفهانی »
 سال ۱۲۹۷ از ورثه طهماسب میرزا مؤیدالدوله خریداری
 شده و هنگامی که نسخه در تصرف طهماسب میرزا بوده مورد مطالعه
 داری فرزندان و مال شیرازی بوده است و در یک حاشیه دارد: « در انجمن
 حضور ... مؤیدالدوله العلیه در نوب چهارم شهر رجب الاحم ۱۲۹۷ »

بازدهم جدی بود داعی قدیم داوری ... تحریر پذیرفت فی سته
 ۱۳۷۸ « متداری اشعار در حاشیه بخط خوشی علی اصغر همدانی
 و کاتب قسحی از خمسه شماره ۵۵۸) است که بخط نستعلیق کتابت
 مخفی نوشته است و رقم دارد «حسب الفرموده عالیجناب مستجمع الصنفانی
 صاحبی ام آقا محمد کاظم متخلص بواله نصیب نمود . مشقه علی اصغر
 همدانی » .

(۳۵۴)

خمسه

نظامی

با اندازه ۲۰ . ۲۰ x ۳۲ . - جلد تیماج مشکى متن و حاشیه بوته
 اندازی - کاغذ دولت آبادی جدول زرین - عنوانها بلاجورد در میان
 بوته اندازی زر نوشته شده - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع
 عالی فرسوده که در میان هر صفحه پنج بیت از آغاز خمسه بسفیداب
 تحریر دار روی متن زر بوته گذاری نوشته شده - ۵ سرلوح مذهب
 مرصع عالی که در هر یک عنوان مثنویها بخط رقاع عالی بسفیداب
 تحریر دار روی متن زر بوته اندازی نوشته شده است - ۶ . ۷ صفحه ،
 هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر دو بیت - ۲ ؛ مجلس تصویر مینیاتور عالی
 خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر معانی ۹۰۴ -
 (شماره ۵۶۱)

نسخه منقسم است به : مخزن الاسرار - خسرو شیرین - لیلی و مجنون -
 هفت پیکر - اقبال نامه - شرفنامه .

آغاز :

« بسم الله الرحمن الرحيم هست کلمه در گنج حکیم »
 پایان :

« پروباد فرخنده چون نام او از آغاز او تا بالجام او »
 « تمت بعون الله ... فی التاريخ سنة اربع وخمسين وتسعمائة »
 نسخه چند سقط دارد (پس از صفحه ۴۳۵ و ۶۰۹) و بسیاری
 از یاد داشتها و مهرها را محو کرده اند .
 در زمان سلطنت شاه سلیمان صفوی وارد کتابخانه شده و پیشکش
 سلیمان خان اردلان است که در تاریخ سال ۱۰۶۰ و ۱۰۶۵ از عرض
 گذشته و آخرین بار بسال ۱۳۰۶ از عرض ناصرالدین شاه گذشته
 و مهر ناصرالدین شاه را دارد .

(۳۵۵)

خمسه

نظامی

باندازه ۱۷۵ × ۲۷۵ - چند ابره تیماج مشکمی ضربی ، اندرون
 سوخت محرق ستار فرسوده و ریخته لولا دارد - کاغذ اصفهانی جدول
 زرین - عنوانها بشنگرف - بعضی صفحه ها وصالی شده - ۵ سر لوح
 مذهب مرصع خوش - ۶ مجلس میناتور خوش که بعداً در صفحات
 بیاض تصویر کرده اند - ۵، ۳ صفحه ، هر صفحه ۲۰ سطر ، هر سطر
 دو بیت - خط نستعلیق کتابت حقی متوسط - رقم شادی محمد - تاریخ
 تحریر سال ۹۹۲ و ۹۹۳ . (شماره ۱۲۱۵۹) .

مجلسی تصاویر میناتور زیبا با اینکه در یکی از کتیبه های آن
 تاریخ واضح ۹۹۸ را دارد ، جدید است و در حدود یکصد سال اخیر
 در صفحه های بیاض ما قبل هر مثنوی تصویر شده است و گذشته از اینکه
 نازگی و دست نخوردگی مجلس نقاشی در نسخه ای که باندازه
 محسوس فرسوده شده ، بین این نظر است ، دقت در مجلس که در
 پایان مثنوی شیرین و خسرو است این نظر را تأیید می کند .

آغاز:

« بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم

بایان:

« از آن سی که جان داروی هوش یابد سرا شریعت و شاه را نویسی یابد »

« تحت الکتاب بعون الملک الوهاب بتاریخ رابع عشرین شهر

محرم الحرام سنه ثلاث و تسعين و تسعمائة »

در پایان مشنوی مخزن الاسرار:

« شکر که این نامه بتوان رسید بیشتر از عمر بایان رسید »

و این عبارات را که بعضی آن انشاء عبدالرحمن جاسی است ،

کاتب افزوده است :

« بسر حد اتمام رسید و در رشته انتظام کشیده آمد ، هر چند لایق

انظار خوش فهمان و پسندیده طبعان نیست ، اما امید واری آنست که

چون از قلم شکسته بسته این ضعیف نحیف ارقام یافته یالطف در گذرانند

و اتمام و انتظام این نسخه در شهر جمادی الاول منتظم و سنگ شهور

سنه اثنان و تسعين و تسعمائة لازال مبارکاً علی کل فئدة اتفاد .

کتبه العبد الخیر شادی محمد ابن لطف الله والحمد لله ... »

در حدود سال ۱۱۱۱ در تملک محمد امین نامی بوده و بهرهای

متعدد با تاریخهای ۱۰۷۸ و ۱۱۱۱ در حاشیه صنجات کتاب است

و بسال ۱۳۳۴ قمری وارد کتابخانه شده است .

(۳۵۶)

نظامی

باندازه ۱۵ × ۲۲۵ - جلد تیماج مشکی ساده اندرون تیماج

سرخ ساده - کاغذ بخارائی جدول زرین - بسیاری از صفحات وصالی

شده - عنوانها بشنگرف - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع متوسط که در وسط هر صفحه ۸ بیت از مخزن الاسرار نوشته شده و بین السطور طلا اندازی است - دو صفحه اول هر منتهوی بین السطور و عنوان هر منتهوی بسقیداب تحریر دار روی متن زر نوشته شده - ۵ سر لوح مذهب مرصع متوسط - ۶۴۷ صفحه ، هر صفحه ۲ سطر ، هر سطر دو بیت ۹۵ سیلیمتر - خط نستعلیق کتابت مخفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰ - ۱۱) (شماره ۸۰۰۰۸)
 نسخه مشتمل است بر : مخزن الاسرار - هفت بیکر - خسرو و شیرین - لیلی و مجنون - اسکندر نامه

آغاز :

۵ بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم ۵

بابان :

« بیاد آواز بازی هفت مال که بر چشم ما چون گذشت آن خیال »

از آخر ساقط دارد و جای تصویر بیاض مانده است .

یاد داشتها را معرکه کرده اند و کیفیت ورود بکتابخانه معلوم

نیست .

(۳۰۷)

خمسه

نظامی

باندازه ۱۹۵ × ۲۱۵ - جلد ابره تیماج مشکی و قهوه ای تریج

و نیمترنج و گوشه سوخت معرق زمینه لاجوردی ریخته زمینه طلا بوس ،

آندرون زیننه طلائی بنده ، حاشیه سشکی - کاغذ اصفهای جدول
 زرین زیننه زرشان شبار - سرسخنها بغط نستعلیق بسفیداب تحریردار
 روی متن زر بوته اندازی - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب سرصع
 لاجوردی عالی که در میان دو تریج در هشت سطر بسفیداب تحریر دار
 روی متن زر بوته اندازی شده عنوان و ناظم کتاب و نشی بیت در هر
 صفحه از آغاز منظومه نوشته شده - ۷۰ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر ،
 هر سطر دو بیت - ۵ سرلیوح مزدوج مذهب سرصع لاجوردی عالی که
 عنوان هرشوی بسفیداب و روی زر و زر روی سرلیوح و لاجورد در سرلیوح
 نوشته شده و مقابل غالب مجالس تصویر لجهکی های مذهب سقش
 متعدد دارد - ۱۱ مجلس تصویر مینیاتور عالی - بغط نستعلیق کتابت
 خوش - رقم محمد آوام شیرازی - بدون تاریخ (قرن ۱۰ - ۱۱)
 (شماره ۴۴) نسخه منتظم است ؛ مخزن الاسرار - خسرو شیرین -
 لیلی و مجنون - هفت بیکر - سرف نامه اسکندری - اقبال نامه .
 آغاز :

« بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم »

نایان :

« نظامی بدو عالی آوازه باد بنظمی چنین جان او زنده باد »

« تم الكتاب بعون الله وحسن توفيقه والصلوة والسلام على محمد
 خاتم النبیین وآله الطیبین الطاهرین وسلم تسليماً دائماً ابداً كثيراً
 على يد تراتب الاقدام محمد التوام الکاتب الشیرازی . »

نسخه دست خورده و بسیاری از صفحات مخصوصاً صفحات
 مصور آن کشیده شده و جلد آن تعویض و بعضی باد داشته های پشت
 کتاب محرگردیده است . از موارد ساقط ، بعد از صفحه ۸۷/۱۶۹
 ۱۹۱/۲۵۳/۳۶۱/۳۸۳/۳۸۷/۴۸۱/۵۱۱/۵۸۵/۶۰۵ است .

کتاب متعلق بمرزا مهدیخان نادری بوده و سال ۱۱۷۰ آنرا
 پسرزند خود بخشیده است و با اینکه این یاد داشت را محو کرده‌اند ،
 این عبارات آن خوانده میشود : و این کتاب را ... پنجم شهر حفر
 المظفر ۱۱۷۰ پسرزند ارجمند ... اطال الله عمره هبه نمودم ؛ العبد الفقییر
 محمد مهدی ... ۵

سال ۱۲۸۲ از عرض کتابخانه گذشته است .

(۳۵۸)

خمسه

نظامی

باندازه ۵۰ × ۲۷ - جلد ایبره ساغری بشکی تریج و سرتریج
 ضربی طلا پوش برینده خوش ، اندرون میشین سرخ تریج و سر تریج
 سوخت تحریر طلا پوش ، روی زمینه لاجوردی و سفید که اندکی
 ریختگی دارد و مرمت شده است - صفحات متن و حاشیه ؛ کاغذ متن
 ختایلیخ زوقشان عبار جدول زرین ، حاشیه کاغذ فرنگی آهار و سهره
 کشیده کمنددار و عنوانها پشتگرف روی متن زر - ۴۵۸ صفحه ؛
 هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر دو بیت - یک سر لرح مذهب مرصع العاقی
 (۶) مجلس تصویر دینیاتور عانی - خط نستعلیق کتابت خفی خوش
 رقم محمد بن ملامیر - تاریخ تحریر ۱۰۲۶ (۹) (شماره ۱۲۲۲۹)
 نسخه کامل اصل بهم خورده و آب افتاده و بشوش و بندوس
 گردیده است و در جمیع آوری اوراق و تصحیف در صحافی رعایت
 نظم صفحات را نکرده‌اند ، چنانکه نسخه حاضر فقط اوراقی ستفرق از
 خمسه است که یکجا جمع و تجدید شده است . و سر لرح فعلی از بک
 نسخه مستخبات حدیقه ستایی باین کتاب العاق شده است .

در پشت صفحه اول کتاب را بخط بابا شاه تشخیص کرده‌اند.
ولی اگر بدقت بصفحه آخر کتاب مراجعه شود تاریخ ۱۰۲۶ و رقم
«محمد بن سلامیر» خوانده میشود و بخط ابن کاتب نسخه‌های دیگری
موجود است.

آغاز

در آن درده که خزانندش حصاری چنین بگری برون داد از عماری»
پایان :

«شکر که این ناسه بعنوان رسید بیشتر از عمر بیایان رسید»
«... فی ... ذی حجة الحرام سنه ۱۰۲۶ کتبه العبد
محمد بن سلامیر.»

پشت صفحه اول مهر فتحعلیشاه را دارد.

(۳۰۹)

مجموعه

نظامی

باندازه ۱۵۵ x ۲۶۳ - جلد تیماج بشمی ترنج و سر ترنج
متنگه پونه گلی رنگ - کاغذ احمد هانی جدول زرین و عنوانها پشتگرف -
دو صفحه اول و صفحات متفرق در وسط و آخر هر مستوی بین السطور
طلا اندازی (۵) سر لوج مزدوج مذهب لاجوردی خوش که در کتیبه
هر یک روی متن زر بخط رقاع خوش عنوان هر مستوی سفیداب
نوشته شده است - ۵۴۶ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر دو بیت -
(۲۳) مجلس تصویر برنگ جدید متوسط - خط نستعلیق کتابت
متوسط - رقم روح الله بن نورالله - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۱)
(شماره ۵۵۵)

نسخه مشتمل است بر: مخزن الاسرار - هفت پیکر - خسرو و شیرین - لیلی و مجنون - اسکندر نامه .

آغاز مانند نسخه پیش :

پایان لیلی و مجنون :

و این نامه که نامدار وی باد بر دولت آن خجسته پی باد *

« و اقل الکاتبین روح الله بن نور الله . »

پایان موجود :

و به از نام نیکو گر نام نیست بد آنکس که نیکو سرانجام نیست»

از آخر نسخه ساقط و دو ورق ، یکی از مشنوی مخزن الاسرار و یکی از خسرو و شیرین با آخر کتاب الحاق شده است .

جای مجالس تصویر بیاض بوده است و در حدود یکصد سال پیش در آنها تصویر جدید کرده اند .

سال ۱۲۸۳ از عرض ناصرالدین شاه گذشته است و بالای صفحه اول مهر او را دارد .

(۳۶۰)

خوبه

نظامی

باندازه ۱۰ × ۲۴۵ - جلد روحنی عالی بوم مشکی گل و بوته نقاشی ، اندرون بوم سرخ برگه موئی مذهب حاشیه ، بازیگ مشکی گل ریزه نقاشی - کاغذ تریه جدول و کعبه زرین - عنوانها بسرخی روی متن زر در سرفصلهای منقش لاجوردی نوشته شده - دو صفحه اول هر مشنوی ، متن و حاشیه بین السطور طلا اندازی و بین مصراعها تسمه منقش لاجوردی - حاشیه بوته اندازی مذهب - منقش (۶)

سرلوح مزدوج سذهب برصیح خوش که در کتیبه هریک عنوان مشوی
 و نام ناظم سرخی روی متن زر نوشته شده - ۶۷۸ صفحه ، هر صفحه
 ۲۱ مغز ، هر سطر دو بیت ۱۰۴ مینمتر - خط شکسته نستعلیق کتایت
 حقی عالی - رقم محمد رضای اصفهانی - تاریخ تحریر سال ۱۱۸۷
 (شماره ۱۲۲۹۹) .

نسخه چنین تقسیم شده است: مخزن الاسرار - خسرو و شیرین -
 لیلی و مجنون - هفت پیکر - شرف نامه - اقبال نامه
 آغاز : مانند نسخه پیش
 پایان مخزن الاسرار

شکر که این نامه بعنوان رسیده بیشتر از سرگ پایان رسیده «
 تمت الكتاب بعون الملك الوهاب الموسوم بمخزن الاسرار
 فی تاریخ شهر جمادی الاولی سنه ۱۱۸۶ کتبه محمد رضا بن عزیز الله
 عقی عنه بمحمد و آله الامجاد »
 پایان نسخه :

« برویاد فرخنده چون نام او از آغاز او تا بانجام او »
 « تمت الكتاب بعون الملك الوهاب الموسوم باقبال نامه من
 کلام ... شیخ نظامی ... فی عشر اول شهر صفر الحظرق سنه سبع و
 ثمانین و مائة بعد الالف من يد احقر عبد الله و اقل خلق الله محمد رضا
 سنه ۱۱۸۷ حسب الترمود ... اسمعیل سلطان مدظله العالی ...
 در قریه محمد آباد من بحال جرقویه سمت اتمام پذیرفت ... حرر العبد
 الاقل محمد رضا عقی عنه ... والسلام علی من اهلدی . » (کذا)

در حاشیه صفحه اول نام فتحعلیشاه بسفیداب روی متن زر در
 نیمترنجی نوشته شده است و تمامی یادداشتها و مهرها و ثبتها را از
 پشت کتاب محو کرده اند .

باندازه ۱۶۵ × ۲۶۰ - جلد روغنی عالی کشمیری بوم زرک
 ترنج گل و بلبل نقاشی ، گوشه و حاشیه زمینه سیاه گل و بوته مذهب
 اندرون زمینه مشکی حاشیه زمینه زرک گل و بوته مذهب پترنج
 برجسته - کاغذ ترمه تمامی صفحات یکجمله جدول زرین و یک حاشیه
 پارک و در محل کتبه یک تسمه بوته اندازهی مذهب - بین سطور
 طلا اندازهی و بین مصراعها آیات چلیبا نوشته شده و هر دو مصرع
 در قالب مذهب قرار دارد - در حاشیه غالباً مذهبها لا اقل یک ترنج
 و بوته چقه مذهب لاجوردی دارد - آیات یک در میان بحر کب مشکی
 و مشگرف نوشته شده و لیکهائی که حاصل شده بوته اندازهی مذهب
 است - دو صفحه اول تماماً مذهب لاجوردی است که در هر صفحه چهار
 ترنج بیرون آورده اند و یک تسمه مذهب در اطراف هر صفحه است
 پارک بوته اندازهی مذهب - دو صفحه دوم تماماً متن و حاشیه
 مذهب لاجوردی در میان هر صفحه در ترنجی در بیت از متن مخزن الاسرار
 به چلیبا نوشته و قابساز شده است - دو صفحه سوم متن و حاشیه ،
 آیات در قابهای مذهب حاشیه بوته اندازهی مذهب نوشته شده و در
 میان قابهای نوشته شده قابهای مذهب لاجوردی بیرون آمده است -
 در این صفحه یک سر لوح مزدوج مذهب لاجوردی است - دو صفحه
 اول هر مشنوی متن و حاشیه مذهب لاجوردی و یک حر لوح بهمان
 منوال دارد و بابان هر مشنوی قسمت بیاض تا آخر صفحه بهمان قرار
 مذهب است - صفحه اول دو مشنوی و آخر مشنوی و آخر نسخه تمامی

مذهب است - مذهب این نسخه نفیس در آخر کتاب چنین رقم کرده است :

* کتاب حمسه تصنیف نظامی مذهب شد بفضیل حق تمامی
زدست آنکه نام عبدالرحیم است بود کشمیری و آنجا متیم است *
« در سنه یکهزار و دویست و پنجاه و پنج سنه ۱۲۵۵ باتمام
رسیده » .

بین هر دو ورق کتاب یکک برگه پوست آهوی لطیف نازک
انصاف شده و نسخه از ابتدا تا انتهای خرقه در تذهیب است - ۵۵۶
صفحه ، هر صفحه ۶۵ بیت دارد - خط شکسته نستعلیق کتابت مخفی
عالی - رقم علی محمد - تاریخ تحریر سال ۱۲۴۸ - ۱۲۵۰ (شماره
۱۱۰۶۲)

آغاز : مانند نسخه پیشی

پایان مخزن الاسرار مانند نسخه پیش اضافه دارد : « تم
مخزن الاسرار بعنایت ملک الجبار بتاریخ غره شهر جمادی الاول
هزار و دویست و چهل و هشت باتمام این کتاب مستطاب پرداخته
امید که مقبول طبایع بینندگان گردد . رافعه علی محمد »
پایان نسخه

« هزاران درود و هزاران سلام ز ما بر محمد علیه السلام »
تزیین و تذهیب و تجلید این نسخه کشمیری است ، فقط خط آن
از خوشنویسان شیراز است و شاید نسخه را در شیراز نوشته و برای
تذهیب بکشمیر فرستاده باشند .

تمامی یاد داشتها و ثبتها و مهرها را محو کرده اند و از اثر
مهرها پیداست که بسال ۱۲۸۲ از عرض گذشته است .

نظامی

باندازه ۱۵۳ × ۲۱۵ - جلد نیمجای یشمی ساده - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن خانبانغ زرفشان جدول زرین ، حاشیه یارپیک کاغذ سمرقندی چهره‌ای بوته اندازهی مذهب ، حاشیه اصلی کاغذ سمرقندی شکری زرفشان - عنوانها بزر و لاجورد - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع عالی فرسوده که در میان هر صفحه ۲ سطر از مقدمه کتاب نوشته شده و طلا اندازی شده است - ۹۷ صفحه ، هر صفحه ۱ سطر ، هر سطر یک بیت . ۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت عالی - بدون رقم (و با احتمال قوی خط میر علی هروی) - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۰) - از آخر لاقن یک ورق ساقط ، (شماره ۵۶۳)

آغاز :

ه بر اصحاب دولت و ارباب مکننت واجب و لازم است که بعد از قرائت قرآن کریم ... بمطالعه کلمات حکمت آمیز ... مستغرق یاشند ... پس بر سیاق این کلام بجهت مطالعه خوب طبعان و هنرمندان مشغول چند از گفتار سلک الحکما خواجه نظامی گنجه‌ای علیه الرحمه و المغفران که مشحون از مواعظ و حکم و مملو از نصایح و امثال است و صاحب لالی آنرا از بهور خصمه برچیده و جمع کرد و بنای قهرست ابواب را بسمی گردانید بر سی و هفت باب والله المستعان . باب اول از توحید ... مخزن الاسرار :

ای همه هستی ز تو پیدا شده خاله ضعیف از تو توانا شده *

پایان موجود :

* چو گذشته شده بهر ما چند چیز (مصراع دوم محو شده است)

پسال ۱۲۸۳ از عرض گذشته است .

نظامی

بالدازه ۱۲۵ × ۲۰۵ - جلد مقوای روغنی خوش جدید بوم
 زرك گل و بیوته و پرنده نقاشی ، لچکی بوم شکلی گل ریزه ، حاشیه بند
 رومی متن مذهب ، اندرون نقاشی دو مجلس از مریم و تولد مسیح
 و حواریون - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن معرقندی ، حاشیه
 فرنگی خانائی جدول زرین و کتبه - شماره صفحات . ۱۹ ، هر صفحه
 ۱۲ سطر ، هر سطر یک بیت - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب
 مرصع عالی - یک سر لوح مزدوج مرصع عالی که در ترجمی در سر لوح
 روی متن زر بخط کوفی تزئینی و قلم سنگرف نوشته شده است ؛
 « الله و ماسواه » بین السطور طلا اندازهی متنش - بین مصرعها تماماً
 تسمه تشعیر سبزی مذهب - عنوانها بقلم مغیداب روی متن زر - خط
 نستعلیق کتابت مخفی خوش - رقم سلطانعلی مشهدی دو صفحه ما قبل
 متن کتاب دو قطعه شعر در هشت مصرع به جنبها بخط نستعلیق نیمه
 دو دانگ خوش نوشته شده است که آن نیز ظاهراً بخط سلطانعلی است -
 صفحه ما قبل آنها که اولین عنجه کتابت یک تصویر زن آبرنگ
 روی متن پسته ای نقاشی شده است بدون تاریخ (قرن ۹) (شماره

(۳۰۳)

آغاز :

هست کلید در گنج حکیم

« بسم الله الرحمن الرحيم »

پایان :

بر منگی کز گورشان اوی *

« باد مبارک گهر افشان اوی »

ه کتبه سلطان علی المشهدی مخفر ذنوبه وستر عیوبه .
کهنیت ورود نسخه بکتابخانه معلوم نیست .

(۳۶۴)

نظامی

باندازه ۹۰ × ۱۶۵ - جلد تیماج تریاکی ساده - کاغذ سمرقندی
نخودی جدول زرین - عنوانها بشنگرف - ده مجلس تصویر مینیاتور
خوش فرسوده - ۳۵۰ صفحه هر صفحه ۳۱ سطر ، هر سطر یکصد بیت
۴۸ مینیاتور - خط نستعلیق کتابت خنی خوش قدیم - بدون رقم و تاریخ
تحریر (نیمه دوم قرن نهم) . (شماره ۱۱۱۱۵)

از اون و آخر کتاب لافان یکورق ساقط و اوراق فرسوده و بعضی
وصالی شده است .

آغاز موجود :

« ای سید یازگانه کوبین نسیایه شهر قانق قوسین »

بابان موجود :

« یارب تو جمال این جهانندار ز آشوب و گزند در امان دار »

انتقالی از خانه نمان الدوله

(۳۶۵)

لیلی و مجنون

نظامی

باندازه ۱۴۰ × ۲۲۵ - جلد تیماج سرخ ساده حاشیه متکته -
کاغذ ترسه جدول و کعبه زرین متن زراشان - عنوانها بسرخی - دو

صفحه اول متن و حاشیه ، بین السطور طلا اندازی منقش - بین مصراعها تسمه تشمیر سازی مذهب - چهار لچکی بوته اسلیمی مذهب - حاشیه تشمیر سازی مذهب روی زمینه لاجورد - یکت سرلوح مذهب مرصع ممتاز و یکت نظمه نقش اسلیمی لاجوردی تشمیر سازی مذهب ممتاز در حاشیه صفحه اول - ۲۶۴ صفحه ، هر صفحه ۱۲ سطر ، هر سطر یکت بیت . ۶ سانتیمتر دور حاشیه ۸ مصرع - خط نستعلیق کتابت عالی - بدون رقم (باحتمال قوی بخط محمود حکیم فرزند وصال شهرازی) - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۳) (شماره ۵۶۸)

۰۱۰۲

« ای نام تو بهترین سر آغاز
 بی نام تو نامه کی کنم سازه
 پایان :

« در پانصد سال شین بر سر
 بگذشته ز هجرت پیمیره
 نسخه بسال ۱۲۶۹ متعلق به میرزا عبدالله نوری بوده و بسال
 ۱۲۸۹ از عرض کتابخانه گذشته است .

(۳۶۶)

امکندر شاه

نظامی

باندازه . ۲۵ x ۳۶۳ - جلد روشنی عالی بوم ماشی گل و بوته
 حاشیه گل ریز ، اندرون بوم سرخ گل و بوته مذهب ترنج و سو ترنج
 بوم ماشی گل و بوته ، حاشیه بوم سیاه گل ریزه - صفحات متن و دو
 حاشیه ، کاشه سن دولت آبادی زربشان غبار جدول زین و حاشیه
 اول آبی (یکت وزن شکر) و حاشیه دوم قرمزه جدول دار . حاشیه

آبی گلکاری عانی - عنواتها بزر - یک سرلوح مذهب مرصع خوش
 جدید تر از متن - ۱۲۴ صفحه و یک صفحه بیاض (با حاشیه گلکاری)
 هر صفحه ۲۰ سطر ، هر سطر دو بیت ۱۲۵ مایلتر عنواتها بزر نوشته
 شده - خط نستعلیق کتابت حقی ممتاز - بدون رقم و تاریخ تحریر
 (با احتمال نزدیکه یقین بخط یا با شاه اصفهانی) (قرن ۱۰)
 (شماره ۱۱۰۸۷)

آغاز :

« خدایا جهان بادشائی تراست ز ما خدمت آید خدائی تراست »

بایان موجود :

« مهی داشت نایبده چون آفتاب ز بهران تب یافته رنج و تاب »

از پنج ورق آخر حواشی را بریده اند و نسخه با تمام است

باد داشتنها و ثبتها و مجمع بهرها را محو کرده اند و تاریخ ورود

بکتابخانه معلوم نیست .

(۳۶۷)

نظامی

باندازه ۱۵۵ × ۲۶۰ - جلد تیماج تریاکی روشن ساده - تاغذ
 کشمیری جدول زرین - در هر صفحه چهار لچکی مذهب - عنواتها
 بسفیداب تحریر دار روی متن زر نوشته شده - دو صفحه اول بین السطور
 طلا اندازی نقش - یک سرلوح مذهب مرصع خوش - ورق پیش از
 متن کتاب ماقط بوده و یک صفحه شعر سازی درخت و گل را هم
 قطع کتاب کرده بجای صفحه اول الحاق کرده اند - پشت صفحه اول
 بک مجلس میناتور یا حواشی مذهب مرصع و ه مجلس میناتور خوش

در درج سعه است - ۴۷۵ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر هر سطر یکت
بیت در متن و ۲۶ مخرج در حاشیه - خط نستعلیق کتابت متوسط -
بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن - ۱) (شماره ۴۶۵)

ورق اول و آخر ساقط و بسیاری از صفحه ها و جاهای شده است ،
نسخه بدو بخش شرفنامه و اقبالنامه منقسم و شرفنامه در متن
و اقبالنامه در حاشیه و قسمت آخر آن در متن نوشته شده است .
آغاز شرفنامه :

« بخدایا زمین پادشاهی تراست زما خدمت آید خدائی تراست »
پایان شرفنامه :

« هزاران درود و هزاران سلام زما بر محمد علید السلام »
« تمام سند کتاب سکندر نامه حکیم گرامی شیخ نظامی »
آغاز اقبالنامه :

« خرد هر لجا گنجی آرد بدید ز نام خدا سازد آنرا کلید »
پایان اقبالنامه :

« چونام پیشن فان مسعود باد درین داستان شاه محمود باد »
نسخه از کتابهای انتقالی از اندرون است .

(۲۶۸)

نظامی

باندازه ۲۱۵ × ۳۴۰ - جلد تیماج یشمی ترفیح و حاشیه منگنه
مذهب جدید - صفحات متن و حاشیه - کاغذ متن دولت آبادی جدول
زرین جوامعی گلکاری (پاستنای دو صفحه) ، ، ، ، هر صفحه

۲. سطر، هر سطر دو بیت ۱۴۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خطی ممتاز - بدون رقم و تاریخ تحریر (با احتمال نزدیک بیقین بخط باباشاه) (قرن دهم) (شماره ۲۹۹۳) نسخه حاضر جزئی از اسکندر نامه و قسمتی از جزو نامتدم شماره ۱۱۰۸۷ است که در دست دو مالک بوده و نسخه دیگر را بکبار دیگر متن و حاشیه کرده و در نتیجه قطع آن با قطع این نسخه متفاوت و اندکی بزرگتر است .

این دو مجلد روی هم یاز اسکندر نامه را تکمیل نمی کند و بسیار محتمل است که بقیه اوراق آن مشنوی و شاید تماسی خمسده نظامی در کتابخانه های دیگر موجود باشد .

آغاز موجود :

« برانگیخته آوازی از خشک رود که از تری آرد فلک را مرود »
 پایان موجود :

« بهنگام این برگه رزمان سخت فرویز مرید آن کیانی درخت »
 مرحوم میرزا علی محمد صفا در پشت صفحه اول تاریخ ۱۲۸۵ تصدیق فرموده که نسخه بخط سیر عماد است و محمد جعفر حکیم آلهی نیز تصدیق صفا را تأیید کرده است . با وجود این دو تصدیق دو تن از بزرگان خط نویسی و خط شناسی، نظر نگارنده ناچیز اینست که نسخه بخط باباشاه اصفهانی و این احتمال نزد نگارنده نزدیکه بیقین است .

نسخه مستحق میرزا محمود وزیر بوده و آنرا بسال ۱۲۹۸ بکتابخانه فروخته است .

(۳۶۹)

نظامی

باندازه ۱۵۵ × ۲۷۸ - جلد تیماج عنایی ترویج و سر ترویج و کتب

خبری ، اندرون تیمار تریاکی تونج و سر تونج و کنج موخت محرق
 مذهب زمینه نیروزی و مشکی عالی - کاهند دولت آبادی شکری
 متن زرفشان غبار جدول زرین و گمته - در تمامی صفحات دو نجکی
 بوته لاجوردی - عنوانها بزر در سر سختهای بوته اندازی - در صفحه
 اول و دو صفحه میانه متن و حاشیه بین سطور حلال اندازی منقش ،
 حاشیه گلکاری و هر بک بک سر لوح مذهب مروج مزدوج عالی دارد
 که در سر لوح اول در کتیبه ای بسنیداب روی متن زر نوشته شده است
 « اسکندر نامه موسوم باقبال نامه » دور دوم بسیاری نوشته شده
 « خرد نامه اسکندری » - بک مجلس تصویر مینیاتور خوش - ورق
 بخش از ۳۳۲ کشیده شده و احتمالاً آن ورق نیز تصویر داشته است -
 ۴۴ صفحه ، هر صفحه ۱۶ سطر ، هر سطر بک بیت ۴ مایلتر -
 متن ، و در حاشیه هر صفحه چهارده مصرع دارد - خط نستعلیق کتابت
 خوش - رقم روزبه شیرازی - تاریخ تحریر مال ۱۰۱۰ (شماره ۵۶۹)
 نسخه بدو بخش اقبال نامه و شرف نامه منقسم است ،
 آغاز اقبال نامه مانند نسخه پیش

اضافه دارد ؛ « تمت الكتاب الموسوم باسمکندرنامه ... نظامی ..
 فی بیست و سیوم سهر ربیع الاول سنه احدى عشر من سنه الهجرة
 [کذا] ... »

علی بدالفقر الحفیر روزبه الکاتب الشیرازی غفر الله ذنوبه «
 آغاز شرف نامه : مانند نسخه پیش ،
 بابان اقبال نامه :

« برو باد فرخنده چون نام او از آغاز او تا بانجام او »
 « تمت الكتاب شرقنامه فی اواخر شهر ذوالحججه سنه عشر الف
 الهجرة النبویه »

نسخه بسال ۱۰۱۶ وارد کتابخانه شده است .

(۳۷۰)

نظامی

باندازه ۲۴۰ × ۱۴۰ - جلد ماغری مشکی فبریی نقای مستعمل
اندرون پیشین سرخ عنابی - کاغذ خانبالغ جدول و کمنده زرین - (۲)
سراوح مذهب برصع عالی بر سر هر مثنوی و (۲) شمسۀ مذهب برصع
عالی درشت صفحه اول هر مثنوی - (۲) مجلس تصویر مینیا تور عالی -
۳۸۴ صفحه ۴ هر صفحه ۲۳ سطر ۴ هر سطر یکت بیت و در دو حاشیه
یکت ردیف مصراع بچلیبا و در مثنوی دوم بیشتر مصراعها چپا و راست
نوشته نمده است - خط نستعلیق چهار خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر
(قرن ۱۱) (شماره ۵۶۶)
آغاز و پایان مانند نسخه پیش .

نسخه از کتابخانه حسینخان شاملو و بعد حستخان شاملو
بوده است و پسیم مهر « غلامزاده قدیمی شاه عباس حسن بن حسین
۲۹ - ۱۰۲۹ » و « بنده شاه ولایت حسن بن حسین ۱۰۲۶ » و « غلام شاه
عباس حسین قوری شمشیر » در شست صفحه اول و آخر و حاشیه
صفحه اول هست - بیان ۱۳۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در
حاشیه صفحه اول و آخر نسخه مهر او هست .

(۳۷۱)

کلیات

عطار شیخ ابوحامد فریدالدین محمد بن ابی بکر

ابراهیم بن مصطفی بن شعبان نیشابوری

(م ، ۶۲۷)

باندازه ۲۱۰ × ۲۴۵ - جلد تیماج مشکی ترنج و سر ترنج

و حاشیه منگنه جدید - کاغذ بخارا ئی جدول دار - ۶۱۹ صفحه ،
هر صفحه ۲۷ سطر ، هر سطر دو بیت ، ۱۸۰ میلیمتر - خط نسخ تحریر
کتابت متوسط - رقم ابوبکر بن علی بن محمد اسفراہنی معروف بہ پاکانہ
تاریخ تحریر سال ۷۳۱ . (شماره ۴۴۳)

در پشت صفحه اول در یک تریج و دو کتیبه مذہب متقی بخط
ثلث جلی عنوان و فهرست مطالب کتاب نوشته شده است ، پایتقار :
« فهرست دیوان سلطان الشعراء فریدالدین محمد العطار النیشابوری
« قصاید و غزلیات - مختارنامه - آلهی نامه - اسرار نامه - طیور نامه -
مصیبت نامه - خسرو نامه »

و کتاب بترتیب ذیل منقسم شده است :

۱ (دیوان)

شامل قصاید و غزلیات کہ در چهار کتیبه مذہب متقی دو صفحه
اول بخط ثلث سفیدامیہ نوشته شده است ؛ « کتاب قصاید و غزلیات
من تصانیفہ طیب اللہ مرقدہ
لصاحبہ السجادة و الاسرار
آغاز :
« سبحان قادری کہ صفاتش ز کبریا بر خالک عجز می کند عقل انبیا »
پایان :

« بزبرخالک بسی خراب داری ای عطار مخسب نیز جو نمر آمدت بنعمہ نسبت »

۲ (اسرار نامه)

کہ در پشت صفحه اول در سلسلہ مذہب متقی روی متن نقرہ
بخط جدید بقلم رفیع اویسنہ اند ؛ « اسرار نامه من کلام شیخ فریدالدین
محمد عطار مدین سرہ ، کمترین غلام قدیمی عبدالوہاب قہرلزی » -
در حاشیہ این سلسلہ بخط کوفی بآب زر روی متن آہائونی « العنکلاتہ »

مکرر بدنبال هم نوشته شده است. - در دو صفحه آغاز این مثنوی ،
 دو نیمترنج - چهار کتیبه مذهب منتش است که بخط ثلث بسفیداب
 در کتیبه ها نوشته اند : « کتاب اسرار نامه من انشاء رحمة الله علیه -
 نگه دار بادا جهان آفرین بهر جاکی باشد خداوند این »
 آغاز :

« بنام آنکه چالرا نور و دین داد خرد را در خدا دانی یقین داد »
 پایان :

« سخن یا درد ترزین کسی ندیدست کزین هر بیت خوئی می چکیدست »
 « تمت الكتاب اسرار نامه ... »

۴ (منطق الطیر (مقامات الطیور)

که در دو صفحه اول آن بشرح مثنوی پیش نوشته است :
 « کتاب طیور نامه من کلامه بردانته مضجعه .

بهر کنار بخت تو فیروز باد همه روزگار تو نوروز باد »

آغاز :

« آفرین جان آفرین آن یاک را آنکه جان بخشید و ایمان خالک را
 پایان :

« شوخی و بی شرمی از با در گذار شوخ ما با پیش چشم ما مبار »
 « تمت الكتاب المقامات الطیور و الحمد لله ... »

۵ (مصیبت نامه

که در دو صفحه اول آن بشرح مثنوی پیش نوشته است « کتاب
 مصیبت نامه من مقالاته نورانته برنده دام لک العز و الظفر ماطلع
 الشمسی و القمر »

آغاز :

« حمد پاک از جهان پاک آن پاک را مگو خلاقیت داد بستی خاک را

پایان :

« می توانی تو ز جنین بیج پیچ دست من گیری و انگاری بیج »
« تمت الكتاب مصیبت نامه سلطان النعمان املیح الکلام فریداندوله
والدین عطار نورالله قبره ... »

ه (الهی نامه

که در پشت صفحه اول در شمسهای بشرح مشنوی سرار نامه
عنوان مشنوی و در دو صفحه اول بشرح مشنوی پیش نوشته است .
« کتاب الهی نامه من کلامه شفرالله له ولوالدیه .

نگه دار فرصت کی عالم دمیست دمی پیش دانایه از عالمیت »

آغاز :

« بنام آنکه ملکش بی زوانست بوجفش عقل صاحب نظر لالست

پایان :

« که جز از فضل تو روی ندارد گر از طاعت سر مویی ندارد »

د تمت العقالات الخلقیه بالهی نامه من مبدعات الشیخ العزازی
الکاشف المرتد زنده ارباب الطریقت فوسه اصحاب الحقیقه فریدالسله
والحق والدین محمد العطار انیشاپوری رحمة الله علیه حامداً مصلياً »

پ (مختار نامه

که در دو صفحه اول بشرح مشنوی پیش نوشته است : « کتاب
مختار نامه من تصانیفه طیب الله مرقده .

جهانت یکام و فلک یار یار جهان آفرینت نگه دار باد »

آغاز :

« بنام حمد و سپاس بی قیاس خداوندی را کی ... اما بعد

جمعی از اصدناء محرم و احباء همدم - التماس کردند که چون سنطنت خسرونامه درشالم ظاهر گشت و سر امرار نامه در جهان منکشف شد و مصیبت نامه از حد و غایت در گذشت و ضابطه شناختن دیوان دیوان تمام دانسته آمد و جواهر نامه و شرح القلب که مرد و کسوت نظم پوشیدند، حروف عنایت بدان راه نیافت و ابیاتی که در دیوانست بسیارست و ضبط آن دشوار و از زبور ترتیب عاقل [عر] چند ترکیب دارد تزیین نه دارد و جویندگان از نصیب آن بی بهره می مانند و طالبان بی مقصود بازی کردند ، اگر انتخابی کرده شود و اختیاری دست دهد از نظم و ترکیب حسنی و جمالی دیگر گیرد و نظام آن بیغزاینه و از لطلب ایجاز رونق او زهدات گیرد ، بحکم دواعی اخوان درین زبانیات گفته آمد شش هزار بود ، قریب هزار بیت شسته آمد که لایق این عالم نبود و بدان عالم فرستاده شد . . . و پنج هزار کی یاقی مانند ، درین مجموع ثبت گردانیدیم و آنرا مختار نامه نام نهاد . . . و این مجموع بر پنججاه باب وضع کرده آمد بر این سیاق و ترتیب که ثبت می افتد . . . باب اول در توحید حق سبحانه و تعالی و صفات او .

ای بابکی تو منزه از هر بابکی قدوسی تو مقدس از ادراکی «

پایان :

« مگر صاحب قضایند بزر بنویسند و عاشق زارند بخون بنویسند »

« تعام شد دیوان سلطان انعامین قدوة المحققین مفضرا الزاهدین املح انشعر الی العالم فربد الدولة و انذین محمد العطار النیشابوری قدس الله روحه العزیز در تاریخ ماه مبارک شعبان المعظم سنه احدی و ثمانین و سبعمائیه ، حرره عبد المحتاج الی رحمة الله تعالی ابوبکرین علی بن محمد الاسفراینی بعرف پیاکان و سلم تسلیماً ثیراً » با اینکه در فهرست کتاتب ، کاتب شیوان « خسرو نامه » را نیز ثبت کرده است

در متن کتاب این مثنوی نبود و بنظر هم نرسید که اصلاً نوشته و بعد
ساقط شده باشد .

بسال ۱۳۸۲ از عرض ناصراندین شاه گذشته و بالای صفحه
اول مهر او را دارد .

(۳۷۲)

(شیخ عطار)

باندازه ۱۶۵ × ۲۵۵ - چند آیره تیماج قهوه‌ای ضربی عالی
زمینه طلائی متن بوته اسلیمی ، حاشیه بند رومی ، اندرون‌میشن جگری
ترنج و گوشه سوخت تحریر روی زمینه فیروزه‌ای و سفید جدول مذهب
نولا دار فرسوده و ریخته - کاشه دونت آبادی جدول زرین - هر صفحه
دو لچکی بوته مذهب - عنوانها بخط رفاع خوش بزر تحریر دار در
سرصفحه‌های بوته اندازی مذهب - پنج سرلوح مذهب سرصیح عالی که
در کتیبه هر بکت عنوان مثنوی بخط کوفی تزئینی بسفیداب روی متن
زر نوشته شده - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب سرصیح عالی که
در میان هر صفحه ۵ بیت از متن کتاب و در کتیبه پیشانی و ذیل این
دو صفحه بخط کوفی تزئینی بقلم زر ؛ « کتاب سته ، شیخ عطار ،
قدس الله ، روحه العزیز » نوشته شده است - دو صفحه پیش از متن
دو ترنج و نم‌ترنج مذهب سرصیح لاجوردی دارد - سیزده مجلس تصویر
مینیاتور عالی در متن که بعضی معر شده به‌لاوه با قبل دو ترنج مذهب
مژبور مجلس تصویر مینیاتور با حاشیه مذهب سرصیح است - صفحه‌ها
بعضی وصافی شده و نذهیب‌ها اندکی ریختگی دارد - ۸۷۶ صفحه ،
هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر بکت بیت در متن و هشت بیت در شانزده

مصراع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم - تاریخ
 تحریر سال ۸۸۰ . (شماره ۴۴۷) .
 نسخه مشتمل است بر شش مثنوی بشرح ذیل :

۱ - الهی نامه

آغاز :

« الهی نامه را آغاز کردم
 بنامت باب نامه باز کردم »

پایان :

« که جز از فضل تو زونی ندارم
 جز از طاعت سرکوثی ندارم
 تمت الكتاب المسمی بآلهی نامه من کلام حضرت افضح
 المتکلمین شیخ فریدالدین عطار بمون الملائک العفار و صلی الله علی
 محمد المختار و علی آله و سلم . »
 ۲ - بنطق الطیر

آغاز :

« آفرین جان آفرین پاک را
 آن که جان بهخشد و ایمان بخالد را »

پایان :

« شوخی و بی شرمی ما در گذار
 شوخ با راهش چشم ما سوار
 تمت الكتاب المسمی منطق الطیر والحمد لله رب العالمین . »
 ۳ - بصیفت نامه

آغاز :

« حمدتک از جن پاک آن یالده را
 که و خلافت داد سستی خالک را »

پایان :

« میتوانی گر ز چندین بیچ بیچ
 دست من گیری و انکاری ده بیچ
 تمت الكتاب المسمی بصیفت نامه من سلام شیخ فریدالدین
 عطار بمون الملائک العفار و صلی الله علی محمد و سلم . »

ع - اسرار نامه

آغاز :

« بنام آنکه جانرا نور دین داد خرد [را] در خدا بیخی یقین داد »
پایان :

« سخن با درد نوزان کس ندینست که از هر بیت توئی می چکیست
تمت الكتاب الاسرار نامه والحمد لله رب العالمین . »

۵ - کتزالحقایق

آغاز :

« بنام آنکه جانرا نور دین داد خرد را در خدا دانی یقین داد »
پایان :

« توئی در جمله مستغنی ز عالم سخن کوتاه شد والله اعلم
تمت الكتاب العسیمی بکنز الحقایق و رموز الحقایق من کلام
حضرت الفصح التصویفین شیخ فریدالدین عطار بعون الملک الغفار . »

۶ - مفتاح الفتوح

آغاز :

« پناه من به حی که نمیرد یاهی عذر صد عیبان پذیرد »
انجام :

« سخن چون ختم شد بر نام داور بگو از جان و دل الله اکبر
تمت الكتاب العسیمی بهفتاح الفتوح من کلام حضرت الفصح
المتکلمین و اکمل المکملین شیخ فریدالدین عطار رحمه الله علیه
بعون الملک الغفار فی خامس عشرین شهر رمضان المبارک سنه ۸۸۰ هـ
بین صفحات ۵۶۳ و ۵۶۴ موجود یک ورق که تصویر نیز داشته
مفقود است و این سقط قبل از سال ۱۳۲۱ نیز بوده است . »

نسخه در تاریخ شهر جمادی الثانی سال ۱۲۶۶ وارد کتابخانه
امیر اصفهان خان شده و بسال ۱۲۸۳ از عرض ناصرالدین شاه گذشته
و بالای صفحه اول مهر او هست .

(۳۷۳)

سیح عطار

باندازه ۳۱ × ۳۱ - جلد تپساج عنابی پترنج و نیم پترنج و گوشه
سورق تحریر زمینه طلا ، اندرون تپساج تورناکی پترنج و نیم پترنج
سورق زمینه زرقاشیه جدول زرین عالی - کاغذ اصفهانی جدول زرین -
دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب برصع ممتاز که در وسط هر صفحه
۱۳ سطر از آغاز کتاب نوشته و بین سطور تحریر شده است و در پیشانی
و ذیل دو صفحه بقلم زر روی متن لاجورد نوشته شده است : « کتاب
اسرار نامه شیخ الابرار و سند الاخیار شیخ فریدالحق والحقیقه والدین
عطار قدس الله سره الانوار . ۸ - ۶۸ صفحه ، هر صفحه ۲۴ سطر ،
هر سطر دو بیت - خط نستعلیق کثابت خفی عالی - رقم شاه محمود
نیشابوری - تاریخ تحریر سال ۹۷۰ . (شماره ۲۷۱۱)

آغاز :

« بنام آنکه جانرا نور دین داد خود را در خدا دانی یقین داد »

بایدان :

« سخن با درد تر زین کس ندیلمست که از هر بیت خونی می چکیدسته »

« کتبه العبد الفقیر شاه محمود النیشابوری غفر ذنوبه وستر

عیوبه فی [.] ۹۷ »

بسال ۱۲۷۱ وارد کتابخانه شده است و پشت صفحه اول و آخر

مهر ناصرالدین شاه را دارد .